

Spis treści

Przedmowa 13

Autorzy 17

CZĘŚĆ 1 Wprowadzenie do terapii uzależnień opartej na dowodach naukowych 21

ROZDZIAŁ 1 Co to jest terapia oparta na dowodach naukowych? 23

James L. Sorensen, Jennifer E. Hettema i Sandra Larios

Streszczenie 23

Co to znaczy „oparty na dowodach naukowych”? 25

Ocena dostępnych wyników badań 26

Przykłady najważniejszych badań i ich ustalenia 31

Przykłady terapii opartych na dowodach naukowych 34

Wnioski i dalsze wskazówki 38

Bibliografia 38

ROZDZIAŁ 2 Badanie procesu terapii uzależnień: rola niespecyficznych czynników terapii 41

T. Cameron Wild i Jody Wolfe

Streszczenie 41

Wprowadzenie 41

Poziom zgłaszalności 44

Zaangażowanie w proces terapii a jej rezultaty 49

Podsumowanie 55

Bibliografia 56

CZĘŚĆ 2 Diagnostyka i monitorowanie leczenia 63

ROZDZIAŁ 3 Historia używania i aktualne używanie substancji psychoaktywnych 65

Stephen A. Maisto i Marketa Krenek

Streszczenie 65

Metody kwestionariuszowe/wywiady do diagnozy używania alkoholu i narkotyków 68

Biomarkery używania alkoholu i narkotyków 83

6 Terapia uzależnień – metody oparte na dowodach naukowych

	Podsumowanie i wnioski	89
	Bibliografia	89
ROZDZIAŁ 4	Uzależnienie i diagnoza	92
	<i>Scott H. Stewart</i>	
	Streszczenie	92
	Wprowadzenie	92
	Definicje zaburzeń związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych	93
	Metody badań przesiewowych	97
	Postępowanie diagnostyczne	99
	Podsumowanie	101
	Bibliografia	101
ROZDZIAŁ 5	Diagnostowanie innych zaburzeń psychicznych współwystępujących z uzależnieniami	103
	<i>David J. Kavanagh i Jennifer M. Connolly</i>	
	Streszczenie	103
	Definicje	104
	Cechy współwystępujących zaburzeń istotne diagnostycznie	104
	Badania przesiewowe pod kątem współchorobowości	114
	Bibliografia	125
ROZDZIAŁ 6	Zindywidualizowana ocena problemu	
	I. Ocena czynników poznawczych i behawioralnych	131
	<i>Laura J. Holt, Linda S. Kranitz i Ned L. Cooney</i>	
	Streszczenie	131
	Bodźce poprzedzające pragnienie użycia substancji psychoaktywnych i/lub nawrót	133
	Poczucie własnej skuteczności	135
	Oczekiwania	138
	Motywacja	140
	Diagnoza odczuwania głodu	142
	Podsumowanie	144
	Bibliografia	145
ROZDZIAŁ 7	Zindywidualizowana ocena problemu	
	II. Ocena klienta w szerszej perspektywie	149
	<i>Linda S. Kranitz, Laura J. Holt i Ned L. Cooney</i>	
	Streszczenie	149
	Umiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach	150
	Konsekwencje	152
	Wsparcie społeczne	155
	Potrzeby i preferencje związane z terapią	156
	Zaangażowanie w program Anonimowych Alkoholików	157
	Duchowość i religijność	158
	Narzędzia wielowymiarowe	160
	Podsumowanie	161
	Bibliografia	161

CZĘŚĆ 3	Metody terapeutyczne 165
ROZDZIAŁ 8	Poznawczo-behawioralne terapie uzależnień 167 <i>Danielle Barry i Nancy M. Petry</i>
	Streszczenie 167
	Wprowadzenie 168
	Podstawy terapii behawioralnej i poznawczej 168
	Poznawczo-behawioralna terapia uzależnień 170
	Ogólna formuła CBT dla uzależnień 171
	Badania dotyczące skuteczności CBT uzależnień 178
	Podsumowanie 179
	Bibliografia 179
ROZDZIAŁ 9	Dialog motywujący jako terapia uzależnień 181 <i>Lisa H. Glynn i Theresa B. Moyers</i>
	Streszczenie 181
	Wprowadzenie: dylemat terapeuty 181
	Co to jest dialog motywujący? 182
	Cztery zasady dialogu motywującego: „elementy wspólne” 182
	Język klienta: szczególnie składnik DM 183
	Duch dialogu motywującego 184
	Powrót do konsultacji z początku rozdziału 184
	Transteoretyczny model zmiany 185
	Powszechne błędne przekonania dotyczące DM 186
	Czy dialog motywujący jest skuteczny? 187
	Szkolenia w zakresie prowadzenia dialogu motywującego i ich ocena 187
	Wnioski 188
	Internetowe źródła informacji na temat dialogu motywującego 192
	Lektury uzupełniające 193
	Bibliografia 193
ROZDZIAŁ 10	Krótką interwencja 195 <i>Eileen Kaner, Dorothy Newbury-Birch i Nick Heather</i>
	Streszczenie 195
	Wprowadzenie 196
	Tło 196
	Początki i podstawy teoretyczne 197
	Dane eksperymentalne 199
	Badania przesiewowe i krótkie interwencje w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej 203
	Zagadnienia związane z implementacją 210
	Wnioski 214
	Bibliografia 215
ROZDZIAŁ 11	Zapobieganie nawrotom picia: dane empiryczne i kierunki rozwoju 219 <i>G. Alan Marlatt, Sarah W. Bowen i Katie Witkiewitz</i>
	Streszczenie 219
	Historia zapobiegania nawrotom 219
	Teoretyczne podstawy zapobiegania nawrotom 222
	Badania potwierdzające skuteczność zapobiegania nawrotom 224
	Terapeutyczne komponenty interwencji zorientowanych na zapobieganie nawrotom 225

8 Terapia uzależnień – metody oparte na dowodach naukowych

- Specyficzne strategie interwencyjne 226
Ogólnorozwojowe strategie interwencyjne 229
Podsumowanie i wnioski 233
Bibliografia 234
- ROZDZIAŁ 12 **Zastosowanie behawioralnej terapii par w leczeniu odwykowym** 236
Adrian B. Kelly
- Streszczenie 236
Wprowadzenie do behawioralnej terapii par z problemem alkoholowym 237
Jak skuteczna jest behawioralna terapia par w leczeniu uzależnień? 243
Uwagi krytyczne wobec behawioralnej terapii par z problemem alkoholowym 244
Rozszerzenie behawioralnej terapii par o rozwiązania pochodzące z terapii skoncentrowanej na emocjach 247
Wnioski 248
Podziękowanie 249
Bibliografia 249
- ROZDZIAŁ 13 **Systemy zachęt i wsparcie społeczne** 251
Stephen T. Higgins i Randall E. Rogers
- Streszczenie 251
Wprowadzenie 252
Tworzenie modelu terapii 252
Wsparcie społeczne 253
Systemy zachęt 255
Dane empiryczne 255
Pierwsze badanie 256
Rozszerzenie stosowania metody wsparcia społecznego o leczenie pacjentów uzależnionych od kokainy i opiatów 257
Dalsze poszerzanie obszarów stosowania metody wsparcia społecznego 258
Wnioski 263
Podziękowanie 265
Bibliografia 265
- ROZDZIAŁ 14 **Czy terapia jest koniecznością? Samowyleczenia a system leczenia** 268
Harald Klingemann i Justyna Klingemann
- Streszczenie 268
Profesjonalne i laickie systemy wsparcia, czyli o kryzysie leczenia uzależnień 269
Remisja samoistna, samowyleczenie zachowań nałogowych 271
Stworzenie klimatu społecznego sprzyjającego samowyleceniom: sugestie dla osób zaangażowanych w tworzenie polityki społecznej w dziedzinie uzależnień 281
Bibliografia 283
- ROZDZIAŁ 15 **Farmakoterapia wspomagająca w leczeniu uzależnienia od alkoholu i narkotyków** 287
Robert Swift i Lorenzo Leggio
- Wprowadzenie 287
Neurobiologia uzależnień 289

Farmakoterapia uzależnień 291
 Farmakoterapia jako terapia wspomagająca 302
 Wnioski 304
 Bibliografia 304

CZĘŚĆ 4 Specyficzne populacje 311

- ROZDZIAŁ 16 **Nierówności w dostępie do leczenia uzależnień. Mniejszości etniczne i seksualne 313**
Arthur W. Blume, Michelle R. Resor i Anthony V. Kantin
 Streszczenie 313
 Nierówności w korzystaniu z leczenia uzależnień 315
 Przyczyny nierówności 316
 Kwestie związane z diagnozą 316
 Kwestie związane z leczeniem 317
 Zróżnicowanie wartości kulturowych może wpływać na wyniki terapii 318
 Upředzenia, rasizm i homofobia 318
 Terapie oparte na dowodach naukowych a klienci z grup mniejszościowych 319
 Podsumowanie 320
 Bibliografia 321
- ROZDZIAŁ 17 **Leczenie pacjentów z współwystępującymi zaburzeniami psychicznymi 325**
Morten Hesse i Mats Fridell
 Streszczenie 325
 Potwierdzone empirycznie metody terapii i współchorobowość 325
 Czy współwystępowanie zaburzeń psychicznych jest wskaźnikiem niepomyślnej prognozy? 326
 Jak zmieniają się w czasie objawy współwystępujących zaburzeń 327
 Leczenie współwystępujących zaburzeń 328
 Bibliografia 337
- ROZDZIAŁ 18 **Naukowo udokumentowane interwencje kierowane do młodzieży nadużywającej substancji psychoaktywnych 341**
Josephine M. Hawke i Yifrah Kaminer
 Streszczenie 341
 Wprowadzenie 342
 Systematyczne przeglądy publikacji i metaanalizy 342
 Interwencje 344
 Kierunki rozwoju 351
 Bibliografia 353
- ROZDZIAŁ 19 **Działania profilaktyczne kierowane do studentów 357**
Clayton Neighbors, Eric R. Pedersen i Mary E. Larimer
 Streszczenie 357
 Profilaktyka/krótka interwencja a terapia 359
 Metody przekazywania interwencji 360
 Wnioski 370
 Bibliografia 370
- ROZDZIAŁ 20 **Terapie internetowe oparte na dowodach naukowych 375**
John A. Cunningham
 Streszczenie 375

10 Terapia uzależnień – metody oparte na dowodach naukowych

Jak wyglądają interwencje internetowe? 377
Czynniki do uwzględniania w badaniach na temat skuteczności
interwencji internetowych 385
Perspektywy rozwoju 389
Bibliografia 389

CZĘŚĆ 5 Terapia oparta na dowodach naukowych w praktyce 393

ROZDZIAŁ 21

Planowanie terapii uzależnień opartej na dowodach naukowych 395

Nora E. Noel

Streszczenie 395
Podstawowe zasady formułowania planu terapii 399
Etapy tworzenia indywidualnego planu terapii 401
Postępy w kierunku planowania terapii opartej na dowodach naukowych 408
Bibliografia 410

ROZDZIAŁ 22

Adaptacja i wdrażanie terapii opartej na dowodach naukowych 412

Patrick M. Flynn i D. Dwayne Simpson

Streszczenie 412
Tło i wprowadzenie 413
Adaptacja i implementacja 414
Metody zarządzania 415
Implementacja wyników badań: model zmiany programu 416
Praktyczne zastosowania: ocena funkcjonowania organizacji 421
Instrukcja przeprowadzenia sondażu 423
Interpretacja 423
Strategie wprowadzania reform 424
Wnioski i implikacje 425
Kierunki rozwoju 426
Podziękowanie 428
Bibliografia 428

CZĘŚĆ 6 Rzut oka w przyszłość 431

ROZDZIAŁ 23

Wyzwania stojące przed terapiami opartymi na dowodach naukowych 433

Peter M. Miller

Streszczenie 433
Sprawy bieżące i wyzwania 435
Wnioski 439
Bibliografia 440

DODATEK 1

Leczenie osób uzależnionych od alkoholu w Polsce 441

Jadwiga Fudała

Streszczenie 441
Wzory picia alkoholu i skala zaburzeń wynikających ze spożywania alkoholu 442
Historia leczenia uzależnienia od alkoholu w Polsce 443
Podstawy prawne systemu leczenia osób uzależnionych 445

Organizacja i dostępność leczenia uzależnienia od alkoholu	447
Finansowanie leczenia zaburzeń wynikających z używania alkoholu	448
Pacjenci placówek leczenia uzależnienia od alkoholu	450
Kadra placówek leczenia uzależnienia od alkoholu	450
Sądowe zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	451
Metody leczenia uzależnienia	452
Inne obszary lecznictwa	456
Podsumowanie	459
Bibliografia	460

DODATEK 2

Leczenie osób uzależnionych od narkotyków w Polsce	462
<i>Bogusława Bukowska</i>	
Streszczenie	462
Epidemiologia	463
Zgłaszalność do leczenia z powodu problemu narkotykowego	463
Struktura systemu leczenia i terapii	465
Leczenie stacjonarne w ośrodkach rehabilitacji	467
Społeczność terapeutyczna a badania nad skutecznością leczenia	472
Od modelu abstynencyjnego do modelu ograniczania szkód zdrowotnych: leczenie substytucyjne	473
Oferta w placówkach leczenia ambulatoryjnego	475
Ewolucja postaw terapeutów	477
Refleksje na temat systemu opieki i leczenia osób uzależnionych od narkotyków w Polsce	478
Warunki skutecznego wdrażania wyników badań naukowych do codziennej praktyki klinicznej	479
Podsumowanie	481
Bibliografia	482

INDEKS RZECZOWY 485

INDEKS OSÓB 496